

Č.j. VP/S 11/00-160

V Brně dne 24. srpna 2000

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže ve správním řízení zahájeném dne 26.6.2000 na základě žádosti České národní banky č.j. 1532/2000-310 o povolení výjimky ze zákazu veřejné podpory podle § 2 zákona č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře, rozhodl podle § 6 odst. 3 písm. b) téhož zákona takto :

Výjimka ze zákazu veřejné podpory poskytované formou záruky a specifikované v žádosti České národní banky ze dne 20. 6. 2000 a ve „Smlouvě a slibu odškodnění“ ze dne 19. 6. 2000 uzavřené mezi Českou národní bankou, založenou a existující podle práva České republiky se sídlem Na Příkopě 28, Praha 1, Česká republika, zastoupenou víceguvernéry Oldřichem Dědkem a Zdeňkem Tůmou, a Československou obchodní bankou, a.s., právnickou osobou založenou a existující dle práva České republiky se sídlem Na Příkopě 14, Praha 1-Nové Město, IČ 00001350, jednající předsedou představenstva Pavlem Kavánkem a členem představenstva Petrem Knappem

se povoluje

za těchto podmínek :

1. Česká národní banka předloží Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže do 3 měsíců od nabytí právní moci tohoto rozhodnutí údaje o předběžném rozsahu výše veřejné podpory ve formě záruky a do 6 měsíců údaje týkající se konkrétní výše této záruky.
2. Česká národní banka předloží Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže do 3 měsíců od nabytí právní moci rozhodnutí komplexní plán restrukturalizace „podniku INVESTIČNÍ A POŠTOVNÍ BANKA, a.s.“ uvedeného ve Smlouvě o prodeji podniku ze dne 19.6.2000 uzavřené mezi Československou obchodní bankou, a.s. a INVESTIČNÍ A POŠTOVNÍ BANKOU, a.s., jehož realizace povede k obnovení dlouhodobé životaschopnosti podniku
3. Česká národní banka bude každé 3 měsíce ode dne nabytí právní moci tohoto rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže předkládat zprávu o průběhu restrukturalizace

„podniku INVESTIČNÍ A POŠTOVNÍ BANKY, a.s.“ uvedeného ve Smlouvě o prodeji podniku ze dne 19.6.2000 uzavřené mezi Československou obchodní bankou, a.s. a INVESTIČNÍ A POŠTOVNÍ BANKOU, a.s.

Odůvodnění:

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (dále jen „Úřad“) obdržel dne 26.6.2000 žádost České národní banky o povolení výjimky ze zákazu veřejné podpory v podobě záruky související s řešením problémů společnosti INVESTIČNÍ A POŠTOVNÍ BANKA, a.s. (dále jen „žádost“) podle § 6 odst. 1 zákona č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře (dále jen „zákon o veřejné podpoře“).

I. Podklady pro rozhodnutí

Při posuzování žádosti vycházel Úřad z následujících podkladů :

- formuláře žádosti o povolení výjimky
- doplňkových informací k žádosti o povolení výjimky

II. Údaje získané z žádosti o povolení výjimky

- poskytovatelem veřejné podpory je Česká národní banka
- orgánem odpovědným za poskytnutí veřejné podpory je Česká národní banka
- kontaktní osobou je Ing. Oldřich Dědek, CSc., viceguvernér České národní banky
- název veřejné podpory je garance
- právním aktem, na základě, kterého se veřejná podpora poskytuje je Smlouva a slib odškodnění, ze dne 19.6.2000
- formou poskytnutí veřejné podpory je záruka
- formulář žádosti byl vyplněn dne 20.6.2000 a je podepsán Ing. Dědkem, Csc.

III. Vymezení účastníka řízení

Jediným účastníkem řízení o povolení výjimky je v souladu s § 3 písm. c) ve spojení s § 6 odst. 1 zákona o veřejné podpoře Česká národní banka.

IV. Charakteristika „podniku INVESTIČNÍ A POŠTOVNÍ BANKA, akciové společnosti /a.s./“ (dále jen „IPB“) jako příjemce veřejné podpory

V okamžiku uzavření shora uvedené Smlouvy o prodeji podniku byla IPB univerzální komerční bankou s plnou devizovou licencí. Jednalo se o druhou největší banku v České republice podle objemu úvěrů a třetí největší banku podle objemu vkladů a výše aktiv. Základní jmění činilo 13,4 mld. Kč. Banka obsluhovala kolem (.....) mil. klientů, vedla více než (.....) mil. účtů. Zaměstnávala (.....) zaměstnanců. Tvořila nejsilnější finanční skupinu v České republice, vlastnila 10 dceřinných společností doplňujících nabídku bankovních služeb, z nichž k nejvýznamnějším patřila Českomoravská hypoteční banka, a.s.,

Českomoravská stavební spořitelna, a.s., IPB Pojišťovna, a.s., Českomoravský penzijní fond, a.s., První investiční společnost, a.s., PVT, a.s. Služby poskytovala v přibližně 190 obchodních místech a v téměř 3350 prodejních místech na poštách v České republice. IPB rovněž disponovala reprezentačními kanceláři v Bratislavě, Moskvě, Frankfurtu, Bangkoku a Bělehradě a měla korespondenční vztahy přibližně s 1000 bankami. Byla členem SWIFT, Burzy cenných papírů Praha, Bankers' Association for Foreign Trade, Banking Association for Central and Eastern Europe, International institute for finance, World Economic Forum a World Savings Banks Institute, aj.

IPB vznikla dne 1.1.1994. Od počátku své činnosti nabízela svým klientům služby v nejrozsáhlejší pobočkové síti v České republice, kterou získala díky sloučení s Poštovní bankou. Od dubna 1995 fungovala IPB pod dvěma obchodními značkami, jednou z nich je Poštovní spořitelna, která nabízela jednoduché služby depozitního charakteru a platební styk pro širokou veřejnost a druhou byla samotná IPB, která poskytovala velký rozsah komplexních služeb na vysoké úrovni včetně mezinárodního bankovníctví pro podnikatelskou sféru i individuální klientelu.

IPB byla v prvním čtvrtletí roku 1998 privatizována. Hlavním akcionářem se stala v roce 1998 společnost Nomura Europe PLC.

Koncem roku 1999 bylo v IPB uloženo 29 % depozit obyvatelstva v českém bankovním sektoru, 31 mld. vkladů přijatých od jiných bank. V IPB Group bylo umístěno cca 26 % všech úspor obyvatelstva České republiky (včetně úspor reprezentovaných pojistnými rezervami, rezervami penzijních fondů a aktivy ve správě investičních fondů).

V. Právní analýza

V § 1 odst. 1 zákona o veřejné podpoře je stanoveno, že tento zákon upravuje postup při posuzování slučitelnosti veřejné podpory se závazky vyplývajícími z Evropské dohody (sdělení č. 7/1995 Sb., o sjednání Evropské dohody zakládající přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně jedné a Českou republikou na straně druhé). Čl. 64 odst. 1 bodu (iii) Evropské dohody stanoví, že neslučitelná s řádným působením této dohody, v míře, jíž může být dotčen obchod mezi ČR a Společenstvím, je jakákoliv veřejná podpora, která narušuje soutěž nebo hrozí jejím narušením v důsledku zvýhodňování některých podnikatelských jednotek nebo výroby určitého zboží. Čl. 3 Evropské dohody stanoví, že Rada přidružení přijme do tří let od vstupu této dohody v platnost nezbytná pravidla pro provádění odstavců 1 a 2. Tato pravidla byla přijata dne 24.6.1998 s účinností od 11.7.1998 (sdělení č. 225/1998 Sb., o sjednání Rozhodnutí č. 1/98 Rady přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně jedné a ČR na straně druhé ze dne 24.6.1998 o přijetí prováděcích pravidel pro uplatnění ustanovení o státní podpoře uvedených v čl. 64 odst. 1 bodu (iii) a odst. 2, podle čl. 64 odst. 3 Evropské dohody zakládající přidružení mezi ES a jejich členskými státy na straně jedné a ČR na straně druhé, a v čl. 8 odst. 1 bodu (iii) a odst. 2 Protokolu 2 k této Dohodě o výrobcích ESÚO, (dále jen „Prováděcí pravidla“). Čl. 2 Prováděcích pravidel stanoví, že posouzení slučitelnosti jednotlivých rozhodnutí o podpoře a programů veřejných podpor s Evropskou dohodou bude probíhat na základě kritérií vyplývajících z uplatnění pravidel článku 92 Smlouvy o založení Evropských společenství, včetně současné a budoucí sekundární legislativy, systémů, směrnic a dalších příslušných administrativních nařízení platných v ES, jakož i precedenčního práva Soudu první instance a Soudního dvora ES a zvláštních pokynů, které budou vypracovány podle článku 4 odst. 3 Prováděcích pravidel. Podle čl. 64 odst. 4 (a) Evropské dohody je po dobu prvních 5 let po vstupu v platnost Evropské dohody na celou Českou republiku pohlíženo jako na oblast Společenství uvedenou v čl. 87 odst. 3 písm. a) Smlouvy o založení

Evropského společenství, s tím, že uvedená výjimka může být prodloužena o dalších 5 let. K prodloužení výjimky došlo rozhodnutím Rady přidružení č. UE – CZ 1703/00 ke dni 1.1.1997.

V § 3 písm. a) zákona o veřejné podpoře je stanoveno, že veřejnou podporou se rozumí jakákoliv forma podpory, včetně programů veřejné podpory nebo výhod zvýhodňujících podnikání nebo odvětví výroby poskytovaná Českou republikou, ministerstvem, jiným správním orgánem, orgánem samosprávy nebo poskytovaná z veřejných prostředků. V § 2 odst. 1 zákona o veřejné podpoře je stanoveno, že veřejná podpora poskytovaná způsobem narušujícím nebo hrozícím narušení soutěže tím, že zvýhodňuje určité podnikání nebo odvětví výroby, v míře, jíž může být dotčen obchod mezi Českou republikou a členskými státy Evropské Unie, je neslučitelná se závazky České republiky vyplývajícími z Evropské dohody a je zakázána. V § 2 odst. 2 zákona o veřejné podpoře je stanoveno, že zákaz veřejné podpory podle odst. 1 platí pokud tento zákon nestanoví jinak nebo pokud Úřad pro ochranu hospodářské soutěže nepovolil výjimku.

Vzhledem k tomu, že:

- se jedná o výhodu poskytovanou Českou národní bankou, která je poskytovatelem veřejné podpory v souladu s § 3 písm. c) zákona o veřejné podpoře
- tato výhoda zvýhodňuje určité podnikání
- hrozí narušení hospodářské soutěže, neboť příjemce veřejné podpory je druhou největší bankou v České republice podle objemu úvěrů a třetí největší bankou podle objemu vkladů a výše aktiv, přičemž poskytnutí veřejné podpory umožní zachování aktivit příjemce veřejné podpory na trhu
- provádí zahraniční platební operace pro společnosti obchodující na mezinárodním trhu, tudíž může být dotčen obchod mezi Českou republikou a členskými státy Evropské Unie

jde o veřejnou podporu splňující znaky vymezené v § 2 odst. 1 zákona o veřejné podpoře, která je obecně zakázána pokud zákon o veřejné podpoře nestanoví jinak nebo nebude povolena výjimka.

Při posuzování slučitelnosti uvedené veřejné podpory se závazky vyplývajícími z Evropské dohody je třeba postupovat v souladu s následujícími předpisy ES:

Pravidla pro záchranu a restrukturalizaci firem v obtížích – publikovaná v Official Journal C 288, 9.10.1999 (dále jen „předpis“).

Vymezení veřejné podpory pro restrukturalizaci

Uvedená záruka je veřejnou podporou poskytnutou za účelem restrukturalizace. Podle čl. 2.5. odst. 20 předpisu je třeba vzít v úvahu, že IPB se nachází v oblasti uvedené v čl. 87 (3) písm. a) Smlouvy o založení ES, tedy v oblasti s mimořádně nízkou životní úrovní a vysokou nezaměstnaností, za kterou je považována celá ČR. Veřejné podpora pro restrukturalizaci musí splňovat následující podmínky:

1. příjemce musí splňovat znaky společnosti v obtížích

Podle článku 2 odst. 4 předpisu podnikem v obtížích je takový podnik, který není schopen prostřednictvím svých zdrojů nebo prostředků od svého vlastníka či případných věřitelů plnit své závazky. Tato skutečnost by bez vnějších zásahů od veřejných orgánů vedla k úpadku takového podniku v krátkodobém či střednědobém horizontu. Podle článku 2 odst. 6 předpisu jsou obvyklými znaky podniku v obtížích zvyšující se ztráty, snižující se obrát, rostoucí množství zásob, nadbytečná kapacita, snižující se tok hotovosti, rostoucí dluh, rostoucí úrokové platby a klesající nebo nulová hodnota aktiv.

IPB nebyla schopna udržovat trvale svou platební schopnost v české i zahraničních měnách . Platební schopnost banky se rychle a výrazně zhoršovala. Proto byla rozhodnutím České národní banky (dále jen „ČNB“) č.j. 365/5-00 ze dne 16.6.2000 k témuž dni v IPB zavedena nucená správa. Důvodem k vydání tohoto rozhodnutí byly finanční potíže, do kterých se IPB dostala pro nízkou kvalitu úvěrového portfolia, nebezpečnou úvěrovou politiku a nedostatečné tvorby opravných položek. V posledních týdnech před rozhodnutím o zavedení nucené správy IPB navíc zaznamenala výrazný odliv vkladů (podle informací z ČNB od 20.2. do 11.6. t.r. činila hodnota vybraných vkladů 34 mld. Kč). Z výše uvedených důvodů IPB splňuje znaky podniku v obtížích.

2. veřejná podpora musí zajistit obnovení životaschopnosti podniku

Podle § 2 písm. d) zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, v platném znění, ČNB vykonává dohled nad prováděním bankovních činností a pečuje o bezpečné fungování a účelný rozvoj bankovního systému v České republice. Dne 19.6.2000 byla podepsána mezi výše uvedenými subjekty Smlouva a slib odškodnění (dále jen „Smlouva“). Poněvadž z právního posouzení Smlouvy vyplynulo, že některá ustanovení nabývají účinnosti až ke dni nabytí právní moci rozhodnutí Úřadu o povolení výjimky ze zákazu veřejné podpory, Úřad nebyl proto nucen postupovat dle ustanovení § 10 odst. 4 zákona o veřejné podpoře.

ČNB za účelem zachování a zlepšení stability českého bankovního sektoru schválila Smlouvu o prodeji podniku (dále jen „Smlouva o prodeji podniku“) uzavřenou dne 19.6.2000 mezi IPB a Československou obchodní bankou, a.s. (dále jen „ČSOB“) a poskytla záruky vymezené ve Smlouvě. Poskytnutí veřejné podpory vymezené ve Smlouvě umožní začlenění IPB do zdravé a finančně silné bankovní skupiny s jasným strategickým záměrem.

Podle čl. 41 předpisu je třeba doložit, že podpora bude využita pouze k obnovení životaschopnosti podniku. Na základě zajištěných podkladů má Úřad za to, že ČSOB v IPB bude uplatňovat prověřenou úvěrovou praxi a nahradí tak nebezpečnou úvěrovou politiku, která byla jednou z příčin potíží IPB. Úřad rovněž dospěl k závěru, že jsou vytvořeny podmínky pro uplatňování konzervativnějšího přístupu ve správě svěřených prostředků a obezřetné politiky v investicích. Uvedená strategie ČSOB má za cíl přetvoření IPB ve fungující peněžní ústav, který se bude pohybovat na českém trhu finančních služeb pouze za standardních tržních podmínek. S poukazem na shora uvedené Úřad rovněž ukládá účastníkovi řízení ve svém rozhodnutí povinnost předložit takový plán restrukturalizace, jehož realizace povede k zajištění dlouhodobé životaschopnosti IPB a současně povinnost informovat Úřad o průběhu restrukturalizace.

VI. *Druh a forma veřejné podpory*

Podle článku 4.1 Smlouvy činí ČNB prohlášení a záruky uvedené ve smlouvě. Podle článku 4.4 smlouvy jsou závazky popsáné ve smlouvě platné a vynutitelné v souladu s jejich podmínkami.

Podle článku 1.2 smlouvy ČNB na požádání, neodvolatelně a bezpodmínečně uhradí ČSOB škodu, která jí vznikne v souvislosti s jakýmikoli neevidovanými závazky nebo náklady vztahujícími se ke koupenému podniku, které nebyly promítnuty v účetních záznamech použitých pro stanovení tzv. konečného ČHA (čistá hodnota aktiv blíže specifikovaná ve smlouvě uzavřené mezi Ministerstvem financí a ČSOB dne 19.6.2000) a v souvislosti s aktivy vykázanými v účetní rozvaze ke dni účinnosti smlouvy o prodeji podniku, která nebyla fyzicky dohledána, přičemž tato škoda bude uhrazena za předpokladu, že je ČSOB zjistí a oznámí ČNB do dvou let ode dne, kdy bude stanoveno konečné ČHA.

Podle článku 1.3 Smlouvy ČNB na požádání a bezpodmínečně odškodní ČSOB za škodu vzniklou ČSOB v důsledku koupě podniku, a to včetně škody vzniklé v souvislosti s ustanoveními smluv, které se týkají změny vlastnické struktury, kterých je nebo byla IPB smluvní stranou, nebo které přímo či nepřímo ovlivnily podnik a za jakékoliv škody způsobené ČSOB v důsledku překážek nebo potíží vyplývajících ze změn ve vedení podniku, pokud tyto škody budou oznámeny ČNB do tří let ode dne účinnosti smlouvy o prodeji podniku.

Podle článku 1.4 Smlouvy ČNB odškodní ČSOB za jakékoliv platby nebo jiná plnění jakékoliv povahy, která budou skutečně učiněna ze strany ČSOB v souvislosti s jakýmikoli podrozvahovými závazky podniku, a to bez ohledu na skutečnost, zda tyto závazky byly účetně zaznamenány či nikoliv, za předpokladu, že tyto závazky existovaly ke dni účinnosti smlouvy o prodeji podniku. ČNB ručí za dobytost pohledávek, které vznikly z podrozvahových položek pokud tyto pohledávky existovaly ke dni účinnosti smlouvy o prodeji podniku, nebo pokud tyto pohledávky z podrozvahových položek, jež existovaly ke dni účinnosti Smlouvy o prodeji podniku, po tomto dni vznikly.

Podle § 5 písm. b) zákona o veřejné podpoře může Úřad rozhodnutím povolit výjimku ze zákazu veřejné podpory podle § 2 odst. 1 u veřejných podpor, které mají napravit vážnou poruchu v hospodářství České republiky. Podle § 5 písm. c) zákona o veřejné podpoře může být rozhodnutím Úřadu povolena výjimka ze zákazu veřejné podpory podle § 2 odst. 1 u veřejných podpor, které mají usnadnit rozvoj určitých hospodářských aktivit nebo oblastí, pokud nemění podmínky obchodu mezi Českou republikou a členskými státy Evropské unie v míře, jež by byla v rozporu se společným zájmem.

Poskytnutou záruku nelze v současné době vyčíslit, jelikož práce s tím spojené si vyžádají dlouhodobějšího trvání. Proto obsah záruky je v příslušné Smlouvě a v tomto rozhodnutí vymezen pouze věcnými kritérii. Průtahy s vydáním rozhodnutí, ke kterým by došlo kdyby Úřad vyčkával s vydáním rozhodnutí až do doby, kdy by bylo možno výši záruky přesně vyčíslit, by mohly způsobit vážné problémy při realizaci shora uvedených smluv s negativními celospolečenskými dopady.

Pokud by nebyla uzavřena Smlouva a slib odškodnění a poskytnuta záruka IPB došlo by k ohrožení vkladů obyvatelstva České republiky, destabilizaci celého finančního sektoru České republiky přenosem likviditního problému i na jiné zdravé peněžní ústavy a následně by mohlo být zastaveno úvěrování podniků vzhledem k nedostatku likvidních prostředků v peněžních ústavech. Došlo by tak k oslabení finančního sektoru a pozastavení dalších reformních kroků, jako např. privatizace zbývajících finančních institucí ve státním vlastnictví

s významným negativním dopadem na celou ekonomiku České republiky, přičemž by byla výrazným způsobem ohrožena integrační perspektiva české ekonomiky do evropské a světové ekonomiky a postup integračního procesu do EU.

Úřadu nepřísluší posouzení, zda v případě řešení problémů IPB byla zvolena optimální varianta řešení. Úřad rozhoduje v souladu s § 1 odst. 1 zákona o veřejné podpoře výlučně o slučitelnosti veřejné podpory se závazky vyplývajícími pro Českou republiku z Evropské dohody.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem Úřad rozhodl v souladu se zákonem o veřejné podpoře tak, jak je uvedeno ve výroku rozhodnutí.

Poučení o opravném prostředku:

Proti tomuto rozhodnutí v souladu s § 6 odst. 5 zákona o veřejné podpoře nelze podat rozklad.

Ing. Josef Bednář
předseda Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže

Obdrží:

Česká národní banka
k rukám viceguvernéra Ing. Oldřicha Dědka, CSc.
Na Příkopě 28
Praha